

Петінова О.Б.

АЛКОГОЛІЗМ ЯК ФОРМА ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ

В сучасних умовах трансформаційних процесів, які охопили всі сфери буття особистості, значну увагу слід приділити особливостям поведінки членів суспільства, що характеризується значними анормативними відхиленнями, які слід визначити як девіантні. На жаль, серед розмаїття форм девіантної поведінки особливе місце серед молоді займає алкоголізм. Це призводить до пагубних наслідків, які не лише деморалізують особистість, але й підвищують криміногенну ситуацію в країні, так як більшість злочинів скоєно у стані алкогольного сп'яніння. До аспектів цієї тематики постійно звертаються дослідники різних галузей науки, так, наприклад І.П.Лановенко [1], Н.О.Побєда [2], А.І.Кавалеров, А.А.Кавалеров, В.О.Довгополок [3] та ряд інших.

Безумовно, поведінка людини, що перебуває в стані алкогольного сп'яніння, зумовлюється не тільки впливом алкоголю, а й низкою інших факторів, пов'язаних з вихованням і звичною поведінкою. Найчастіше алкоголь не вносить нічого нового до мотивів злочинної поведінки, а проявляє бажання та ціннісні орієнтації, які виникли раніше. Практично, в основі всіх видів п'яної мотивації прямо чи побічно простежується прагнення до спілкування. Алкоголізм єднає цих осіб у групи, де аморальні дії, сварки та бійки становлять основу стосунків. Це призводить до деградації особистості, асоціальної поведінки, недостатнього самоконтролю, низького рівня саморегуляції. У результаті деморалізації відбувається становлення "дозвільної" діяльності, втрачаються позитивні інтереси та потреби. У стані сп'яніння посилюється жорстокість насильницьких злочинів, безглуздість і злість. Пияцтво є самопідбурюванням до злочину. При алкоголізмі настають серйозні особисті зміни в характері, вольовій і емоційній сферах. Тому, на наш погляд, ця проблема є надзвичайно актуальною в умовах сьогодення, що і зумовило вибір теми даної статті, мета якої у соціально-філософському осмисленні сутності алкоголізму як форми девіантної поведінки та аналізі його виникнення та розвитку протягом історії філософської думки.

У буддизмі існує притча, за якою юний чернець проходив мимо дому вдови, яка заманила його до себе, замкнула і сказала, що не випустить, доки він не виконає одне з її бажань: або проведе з нею ніч, або вип'є вина, або ж уб'є її козу. Приголомшений чернець не знав, що відповісти. Давши обітницю цнотливості, він не міг виконати її перше бажання. Давши обітницю тверезості, не міг торкатися до вина. І вже тим більше не міг зробити замах на чиє б то не було життя. Але треба було вибирати. І після довгих роздумів чернець вирішив, що випити вина – це найменший з гріхів: він випив вина, потім погрішив з жінкою, а потім убив її козу...

Негативне відношення до вина простежується в листах видатних представників кінізма (III ст. до н. е.). Анахарсіс, звертаючись до афінського Тирана Гіппарха, писав: «Велика кількість незмішаного вина заважає людині виконувати свій обов'язок, бо воно ушкоджує душу, в якій укладена здібність людей до розсудливості. Хто прагне великих справ, нелегко з успіхом виконувати свої задуми, якщо він не вестиме розумне і повне турбот життя. Тому залиш пияцтво». Кратет Фіванській в листі до Лісиду засмучувався: „Я чув, Лісид, що з часів еретрійської битви ти постійно пиячиш. Якщо це правда, не визнавай гідними презирства слова мудрого Гомера: «Евритіон, багатославний Кентавр, і той був вином обезумлений, як Циклоп, що перевершує людей і величиною, і силою. Якщо воно так пагубно діє на тих, хто сильніший і більший за нас, як же, по-твоєму, воно повинне діяти на нас?»» В листі до «Молодих людей» Кратет вимагав: „Звикайте їсти простий хліб і пити воду, а до вина навіть не торкайтеся, бо вино старих перетворює на тварин, а хлопців на жінок; розпуста і пияцтво приводять лише до безумства...” [4, с. 360].

Негативне відношення до вина виражав Діоген. В листі до еллінів він клеймив п'яний спосіб життя: «Якби у вас був розум в такій же мірі, в якій його у вас немає, ви всі, що досягли зрілого віку, зібралися б на нараду і навчилися розсудливості або наклали на себе руки. В житті не можна поступати інакше, якщо ви не хочете, щоб з вами було так, як на бенкеті, коли ви нап'єтеся і п'яні понад міру, голова кружляється, і в шлунку біль, і вас ведуть інші, а самі собі ви не в силах допомогти» [1, с. 34].

В Стародавній Греції була встановлена спеціальна посада наглядачів, вони стежили, щоб заклади, в яких можна випити, не відвідували вже відомі п'яниці. Особливо строгі заборони вводилися для молодожонів. Арістотель повчально стверджував, що п'юча дружина народжує таких же дітей. Плутарх прирівнював вживання вина дружиною до подружньої невірності з правом на розлучення. Римляни часто цілувалися з дітьми в губи, щоб перевірити, чи не пили вони вино. В Лаціумі чоловік мав право убити дружину, що поспіла навіть спробувати вино. В Китаї споконвіку сп'яніти – означало ганьбу для себе, своїх близьких, сусідів і навіть знайомих.

Критичним відношенням до вживання вина ознаменувався початок нашої ери. Давньогрецький письменник Лукіан в творі «Розмови богів» відтворював бесіду богині Гери і бога Зевса, в якій мова йшла про те, що вино приносить людям і навіть богам багато радощів і насолоди, але кінчається це завжди трагічно. Звертаючись до Зевса, Гера засуджує винахідника виноградної лози і вина бога Діоніса: «Пригадай, що Ікарія, який першим з людей одержав в дарунок виноградну лозу, убили мотиками власні співтрапезники». Лукіан вустами Зевса стверджував: «У всьому винувате не вино а те, що люди п'ють, не знаючи міри і переходячи всякі межі, без кінця ллють в себе вино, не змішане з водою. А хто п'є помірно, той тільки стає веселішим...» [4].

Існують численні факти, які свідчать про те, що деякі видатні державні діячі стародавнього світу усвідомлено віддавали перевагу тверезому способу життя. Так, наприклад, Ю.Цезар пив дуже мало – цього не заперечували навіть його вороги. Державні діячі, що зловживали спиртними напоями, залишили про себе

похмурі спогади. Особливо це відноситься до жорстокого і розпусного римського імператора Нерону.

У творах античних авторів (Геродота, Тацита, Светонія та інших) різко засуджуються факти пияцтва серед імператорів і впливової аристократичної знаті. Поширення набула і версія про трагічну загибель в 33 роки від пияцтва великого полководця царя Македонії – Олександра Македонського.

В Стародавній Греції (при Драконі) сп'янілих вбивали. В Стародавньому Римі тих, хто вживав спиртне до 30 років, у свій час страчували. В Карфагені діяла обов'язкова заборона вживати вино в дні виконання подружніх обов'язків. В деяких країнах застосовували до п'яниць особливо болісні види страти – заливали в горло розплавлений свинець, розплавлене срібло тощо, проте і такі жорстокі заходи вже не могли зупинити розповсюдження пияцтва.

Проти пияцтва рішуче виступала буддійська і конфуціанська релігія. Іудаїзм пішов по шляху різкого обмеження вживання спиртного. Пияцтво засуджувалося і християнською релігією, особливо в період зародження християнства. Основоположник ісламу Мухаммед (Магомет, 570 – 632 рр.) ввів жорстку релігійну заборону на вживання спиртних напоїв, закріплену в головній священній книзі мусульман – Корані.

Проти поширеної поезитизації і романтизації спиртних напоїв виступали давньогрецькі філософи і письменники. Зокрема, Піфагор Самоський радив п'яницям частіше замислюватися над вчинками, які вони скоюють в стані сп'яніння. Платон Афіський добився ухвалення закону, що забороняє пити вино до 18 років. Платон стверджував, що вино можна пити тільки після 40 років, настирливо закликаючи п'яниць частіше дивитися на себе в дзеркало. Арістотель гостро клеймив грубих і безрозсудливих, які пиячать. Письменнику і історика Плутарху належить крилатий вислів: «П'яници народжують п'яниць». Цей афоризм писали на стінах будинків п'яниць, і в такі будинки вважалося ганьбою ходити свататися. За помірність у вживанні спиртних напоїв, і взагалі всіх задовольень, виступали матеріалісти Стародавньої Греції. «Якщо перейдеш міру, – стверджував Демокрит, – то саме приємне стане найнеприємнішим». І далі: «Біля всіх тих, які вдаються до задовольень шлунку і переходять належну міру в їжі, вині або в насолоді любові, задовольення бувають короткочасні і швидкоплинні, продовжуються лише, поки вони їдять або п'ють, страждання ж, що виходять в результаті нестриманості, бувають численні і тривалі». Про це ж говорив і Епікур. В п'єсах Евріпіда знаходимо не тільки похвалу вину («Що за чудо, що за вино!»), але і презирливе відношення до нього («Ей ти! Знову вино поцілував. Вино тебе не любить, ти любитель його, але невдалий») [4, с. 360].

Б. Спіноза (1632 – 1677 рр.) вважав, що користуватися насолодою можна настільки, наскільки це достатньо для збереження здоров'я, і якщо «бажання є сама сутність людини», то «пияцтво є непомірне бажання і любов до вина». На його думку, пияцтву сприяє збоченість характеру людини [6, с. 324].

Існують різні афористичні вислови, що рішуче осуджують пияцтво, наприклад: «Ми, люди, єдині з істот, які п'ють без спраги»; «пияцтво губить людей більше, ніж меч»; «всі злочини, що скоюються на землі, не знищують так інтенсивно рід людський, як пияцтво»; «пияцтво приносить більше шкоди, ніж голод, війни, епідемії»; «надлишок вина приводить до здійснення провини»; «вино позбавляє знаменитих людей всіх почестей, мудреців робить божевільними, старих перетворює на дітей»; «багато вина пити - не довго жити»; «у вині дикість»; «винувате не вино, а ті, хто його п'є» тощо.

Алкоголізація населення супроводжувалася зростанням злочинності, адже соціальна практика у всі часи переконливо підтверджувала, що там, де алкоголь, там і злочинність. Наприклад, в Англії в кінці XIX ст. 75 – 80 % всіх злочинів були вчинені п'яницями; в п'яти в'язницях Швейцарії знаходилося 50 % осіб, що вчинили злочини на ґрунті пияцтва; в Голландії 80% злочинів було вчинено під дією спиртних напоїв. В програмі Міжнародного тюремного конгресу у 1900 р. була передбачена тема: «Як впливає алкоголізм на злочинність різних країн». Відповідно до порядку денного було заслухано декілька доповідей представників з різних країн світу, які відзначили, що відсоток алкоголік серед злочинців завжди дуже значний - 59 % - 74,8 %, і чим серйозніша група злочинців, тим вищий серед них відсоток п'яниць.

Ряд дослідників наголошують на певній специфіці пияцтва в сільській місцевості, де гуляння, веселість, розгули мають свій порядок і статут, створений і закріплений століттями; соціально-психологічний механізм і сільського, і міського пияцтва залишається тим же. І в сільській місцевості, і в місті горілка грала роль батога, який ненадовго оживляв, а потім послаблював. І в сільській місцевості, і в місті спиртне робить людину некерованою, агресивною і жорстокою, схильною до здійснення, перш за все, насильницьких злочинів.

Пияцтво - це суспільне явище, яке відображає всі найдрібніші відтінки соціального середовища. Пияцтво завжди відновлювало втрачені і завойовувало все нові позиції. Життя кожного разу підтверджувало, що одними благими намірами викоренити пияцтво неможливо.

Найбільш активно така точка зору нав'язувалася дослідниками країн Західної Європи, які бездоказово стверджували, що горілка є слов'янським національним напоєм, хоча поява горілки в Росії зафіксована лише в XVI ст. Але і при цьому горілка до Росії перекочувала з Європи (за однією версією, її почали завозити купці з Генуї, за іншою – з Німеччини). Спочатку горілку в Росії вживали не як напій, а використовували як лікарський засіб. До X ст. на Русі фактично не було відоме навіть виноробство, а вживання інших алкогольних напоїв різко засуджувалося громадською думкою. Лише у великі свята в старовині на Русі варили мед, брагу, квас і пиво. В буденні ж дні спиртні напої взагалі не уживалися, оскільки це вважалося гріхом. Про любителів спиртного з глибоким презирством говорили: «Ні мертвий, ні живий, опухлий бовдур, валяється, осквернившись»; авторитетний літописець старовинного побуту російського народу А.В.Терещенко (1848 р.) підкреслював, що наші предки були тверезі і помірно задовольнялись тим, що давала природа; були міцні і веселі, любили танці, музику, хороводи і пісні. Не знали ніяких заразливих хвороб, переносили холод і спеку. Одвічно на Русі існував весільний звичай, за яким краще і посагу менше узяти, лише б молода була з доброї, тверезої сім'ї.

Основним «історичним доказом» стародавнього походження пияцтва на Русі стали слова Володимира Святославовича, великого князя Київського «Руси єсть веселиє питн, не можем без того быта», але цей вислів був проголошений Володимиром перед мусульманськими послами, що намагалися схилити Русь до ухвалення ісламу, який не допускав вживання алкоголю. Ось тому Володимир не без гумору і пояснив свою відмову від цієї релігії приведеним висловом. Важливо відзначити, що ні в одному відомому давньоруському джерелі пияцтво як поширене соціальне явище не називалося взагалі.

До спиртного в цілому відношення на Русі було обережне, про що свідчать документи того часу, що збереглися, так, наприклад, в «Розрядній книзі 1475 – 1605 рр.» указувалося, що вживання спиртних напоїв регулювалося строгими розпорядженнями держави і здійснювалося спеціально виділеними для цього особами – «стольниками». У листуванні і грамотах слов'янських князів йшлося про помірне вживання спиртних напоїв під час урочистих бенкетів, головним чином пива. У ряді ж княжих грамот наказувалась заборона навіть на нього.

Відношенням до пияцтва часто визначалися авторитет і моральність того або іншого князя на Русі. Великий князь Московський Іван III (1462 р.) видав закон, що забороняє «мерзотне пияцтво». Мовилося, що привілейований стан не мав права виконувати будь-які службові обов'язки в стані сп'яніння. Що ж до низьких верств населення, то їм дозволялося вживати спиртне тільки 4 рази на рік. В цілому ж в обмеженій кількості спиртні (не міцні) напої уживалися дуже рідко, переважно у свята. Пияцтво вважалося ганьбою. Великий князь Московський Василь III (1505 р.) з метою захисту населення від спокуси пияцтва влаштував окрему слободу для проживання іноземців, головним чином найманих солдатів, яких розглядав як отруйного розсадника пияцтва. Відомо, що Василь III одного разу розпорядився топити злісних розповсюджувачів спиртних напоїв в річці Волхові [7, с. 20].

Після смерті Івана Грозного народна протидія розповсюдженню пияцтва на Русі помітно посилилася. Борис Годунову, наприклад, довелося навіть в 1598 р. ввести заборону на торгівлю горілкою приватними особами. Після Годунова, в період царювання Михайла Федоровича (1596 – 1645 рр.), першого з роду Романових, пияцтво знову поживалося; розорені дворяни нерідко «валялися по шинках». При царі Олексії Михайловичі (1629 – 1679 рр.), на фоні зміцнення центральної влади, боротьба з вживанням населенням спиртних напоїв набувала іноді строгого характеру. Зокрема, було велено в пости і свята закривати шинки, а «питухов» (п'яниць) наказували взагалі виганяти з шинків. Підвищилася відповідальність за продаж спиртних напоїв у невідповідному порядку.

Суперечливе відношення до пияцтва виявляв перший російський імператор Петро I (1672 – 1725 рр.). Відомо, що він часто сам активно вживав спиртні напої, особливо в урочистих випадках. Непомірне вживання спиртних напоїв підточувало здоров'я, іноді доводячи його до сильного збудження та гніву. Наближені, побачивши царя в гніві, в таких випадках звичайно негайно звали Катерину, яка садила Петра і тримала його голову, злегка поглажуючи. Цар швидко засинав, і все навколо завмирало, доки Катерина тримала його голову в своїх руках. Години через два він прокидався бадьорим, як ні в чому не бувало.

Відомо, що серед слов'ян був широко був поширений ритуал захоронення Бахуса, що символізував пияцтво, - чоловіка незрівнянної товщини. Його усаджували верхи на бочці в кутку трактиру з кухлем пива в руці. Навкруги ненаситного п'яниці і ненажери все було прибрано зеленими гілками, прапорами, паперовими гірляндами. Потім слідувало інсценування поховання: померлого Бахуса хлопці клали на носилки, оплакували і вимовляли траурні промови, після чого виносили в двір і «ховали», скидаючи в купу золи. Для християнина завжди було правилом поведінки: «Старайся, витверезуйся і прикладай кожного дня старанність до старанності».

Про презирливе відношення до спиртних напоїв на Русі збереглися свідчення іноземців. Так, німецький барон Зігмунд Герберштейн, що двічі відвідав Москву на початку XVI ст., із здивуванням описував тверезі засади на Русі. Тільки іноземні воїни, що служили за гроші, мали право бути нестриманими у вживанні спиртного. Автор писав, що великий князь Московський Василь III навіть збільшив свою столицю Москву, побудувавши руками найманців околицну слободу – Нальовки, давши це ім'я «в докір нашому племені (іноземцям)», схильним до пияцтва, від слова «налий» [8, с. 266 – 267].

Проблема пияцтва і алкоголізму стає все більш актуальною. В роботі «Про пияцтво в Росії» (1865 р.) невідомий автор писав: «Пияцтво прийняло інший характер, коли зробилося статтею державного доходу, коли вином почала промишляти казна, і шинок зробився царевим». Сумна слава російських шинків стрімко росла, їм все більша увага приділялась в літературі. Зокрема, наголошувалося: «Шинок – татарська назва заїжджого двору, де продавалися страви і напої». Шинок Івана Грозного – «царев шинок» – торгував тільки спиртними напоями, і сюди збирався не стільки «народ», скільки п'яниці – «питухи». Свій характер – кубла для пияцтва і розгулу – шинки зберегли і тоді, коли їх називали «кухлевими дворами». В одному з указів першого царя навіть говорилось: «Питухов від шинків не відкликати, не гоняти ні дружині чоловіка, ні батькові сина, ні сина батькові, ні брату, ні сестрі, ні рідні іншій, доки питух до хреста не нап'ється». Шинки часу Івана Грозного були місцем галасливих зборищ і любителів гострих відчуттів, що поступово втягуються не тільки в п'яний розгул, але і в злочинність: крадіжки, жебрацтво, в розбійні справи [7].

У 1803 р. в Англії і Північній Америці з'явилися „суспільства тверезості”. В 1851 – 1856 рр. антиалкогольній громадськості США вдалося добитися в 16 штатах законодавчої заборони на продаж міцних спиртних напоїв. В деяких штатах був обмежений продаж міцних спиртних напоїв молоді, а також в день зарплати, під час призову в армію, в посівний період та під час збору врожаю. Вперше «сухий» закон був введений в 1855 р. в двох штатах. В 1917 р. в США був прийнятий «сухий» закон і в масштабі всієї країни, який набув чинності в 1919 р. Проте в грудні 1932 р. Конгрес США відмінив «сухий» закон у зв'язку з масовим

таємним винокурінням. «Сухі» закони також приймалися в Ісландії (1912 р.), в Норвегії (1919 р.) і в інших країнах. В цілому ці заходи виявлялися або не ефективними, або малоєфективними. Про відносно успішне вживання «сухого» закону констатувалося тільки у Фінляндії (1927 р.), але і тут оптимізм незабаром змінився песимізмом [1, с. 42].

Громадськість всіх країн світу завжди особливу увагу надавала проблемі боротьби з пияцтвом серед неповнолітніх. Ще Платон закликав посилити антиалкогольне виховання підростаючого покоління, пропонуючи законодавчо заборонити вживання спиртних напоїв дітьми і молоддю. Вже тоді видавалися закони, за якими строго каралися особи, що спаюють дітей та молодь. Підвищену тривогу громадськості викликало пияцтво і серед жінок, оскільки воно приводило не тільки до важких наслідків для потомства, але і стимулювало розпусту та проституцію.

Із сторіччя в сторіччя пияцтво ставало все більш зловісним і могутнім. Спочатку в боротьбі з пияцтвом і алкоголізмом громадськість основні надії покладала на лікарів. Традиційно активна антиалкогольна боротьба лікарів, а потім і вчителів, релігійних діячів і представників інших кругів громадськості сформувалося в Європі на початку XIX століття, але в цілому вона зводилася в основному лише до морально-етичних форм просвіти.

Кульмінаційним моментом в історії антиалкогольної боротьби в дожовтневій Росії став I Всеросійський з'їзд по боротьбі з пияцтвом, що відбувся в Петербурзі (28 грудня 1909 г. – 6 січня 1910 р.). З'їзд відрізнявся винятковою показовістю – в його роботі взяли участь 453 делегати, у тому числі з широким представництвом від України. На пленарних засіданнях в трьох секціях («Алкоголізм і людський організм»; «Алкоголь і суспільство»; «Заходи боротьби з алкоголізмом») було заслухано і обговорено більше, ніж 150 докладів різного напрямку - медико-санітарного, соціально-економічного, політичного, правового, морально-етичного. Важливо відзначити, що в роботі з'їзду активну участь брали представники робочого класу (43 делегати), медичних установ, Академії наук, вищих учбових закладів тощо. На цьому з'їзді наголошувалося, що необхідно вживати заходів до прискореного протверезіння народу, адже алкоголізм – зло виняткової сили і значення, алкоголізм – ґрунт, на якому рясно зростають злочини, недуги, вади в житті. Головними чинниками алкоголізму були визначені соціально-економічні умови населення: бідність, недоїдання, погані житлові умови, антигігієнічні умови праці, неучтвство, відсутність розумних розваг для дозвілля. На з'їзді пропонувалося створювати нові безалкогольні традиції і звичаї [9].

Таким чином, Перший Всеросійський з'їзд по боротьбі з пияцтвом не тільки оголив соціальне коріння пияцтва, особливо, серед молоді, але і переконливо показав всьому населенню органічний взаємозв'язок пияцтва і злочинності, розглядаючи пияцтво як основну причину злочинів. Ця концептуальна позиція з'їзду сформувалася не випадково. Для неї вже була значна теоретична база, обґрунтована криміналістами, соціологами, лікарями, кримінологами.

Важливою правовою подією в боротьбі влади з пияцтвом та алкоголізмом стала ухвала Ради народних комісарів РРФСР від 19 грудня 1919 р. «Про заборону на території РРФСР виготовлення і продажу спирту, міцних напоїв». На відміну від заборони продажу спиртних напоїв при царизмі (1914 р.), нова заборона детерминувала довготривалу антиалкогольну програму, направлену на кінцеве викоринювання пияцтва. Проте первинні плани і надії не виправдалися. Після введеної заборони на виробництво і продаж міцних спиртних напоїв, що діяла і в Україні, центр антиалкогольної діяльності став переміщатися в сферу боротьби з самогонварінням – найпоширенішим і небезпечним чинником пияцтва. У 20-х роках ще більше активізувалася антиалкогольна діяльність в Україні, але робилося це знову-таки в основному силовими методами. Кінець кінцем, тенденція до постійного наростання виготовлення самогону, його підвищена шкода і практична доступність, як і все більш явна неефективність переваги жорстких правових заходів боротьби з самогонварінням, – все це привело до введення державної винної монополії. Так в 1925 р. фактично закінчився державний експеримент 1919 року, пов'язаний із заборонаю виготовлення і продажу міцних спиртних напоїв... З введенням державної монополії на міцні спиртні напої і продажем 40-градусної горілки помітно скоротилося самогонваріння в країні. З'явилися навіть прогнози: «Таємне винокуріння доживає останні свої дні і скоро відійде в область історії...»; «Тепер самогонник знищений...»; «Трактор і електродинамо – кращі пропагандисти і просвітителі». Проте такий упевнений оптимізм з приводу повного викоринювання самогонваріння виявився наївним...

Простуючи із року в рік алкоголізм зайняв пануюче положення серед молодіжної субкультури, адже саме молодь представляє собою багаточисельну та неоднорідну вікову соціальну групу, яка має свою систему норм. Їх особливістю є те, що у них відсутній необхідний особистісний досвід про життя та своє місце в ньому. Молодь намагається знайти своє положення у суспільстві, і, звичайно частина молодих людей „збивається з вірного шляху”, йдучи хибним шляхом розгулів, хуліганства, крадіжок. Тому нашим завданням, завданням всього суспільства має стати посилені профілактична робота, яка усуває зовнішні соціально-економічні, побутові, соціально-психологічні причини й умови девіантності, інформаційний підхід, що спрямований на свідоме сприйняття норм та цінностей суспільства, та медико-біологічний, який застосовується у боротьбі з алкоголізмом як з хворобою. Проведення активної соціальної політики в Україні слід пов'язати із завданням вдосконалення та реорганізації суспільних відносин, поширенням демократії, гласності, забезпечення соціальної справедливості в рамках розвитку ринкової економіки. Складовою частиною соціальної політики є політика боротьби з девіантною поведінкою. При характеристиці стратегії боротьби з соціальними відхиленнями необхідно виходити з того, що вона повинна бути спрямована на вирішення практичних задач боротьби з соціальними відхиленнями і опиратися на наукові доробки та надбання в цій області; включати діяльність правоохоронних органів, інших державних органів і громадськості не тільки у нинішній момент і в найближчому майбутньому, але і у перспективі, враховуючи реально існуючі супереч-

ності, які підтримуються різними видами соціальних відхилень. Завдання органів управління державою не просто визначати боротьбу з соціальними відхиленнями в цілому, але й за формами, не тільки формулювати цілі, засоби і методи боротьби з соціальними відхиленнями, але і передбачати організаційні та інші заходи перебудови і інтенсифікації всієї діяльності, спрямованої на боротьбу з негативними проявами соціальних відхилень, постійно вишукуючи нові методи боротьби.

Джерела та література

1. Лановенко І.П. Наркотизм и преступность. – К.: Наукова думка, 1994. – 343 с.
2. Молодіжна субкультура: Кол. монографія / Наук. Ред. Н.О.Победа. – Одеса: Астропринт, 1999. – 284 с.
3. Кавалеров А.І., Довгополук В.О., Кавалеров А.А. Молодіжне середовище в його девіантному вимірі: Монографія. – Одеса: Астропринт, 2005. – 128 с.
4. Материалисты Древней Греции. – М., 1955.
5. Лукіан. Вибране. – М., 1962.
6. Спиноза Б. Избранные произведения: В 2 т. – М., 1957. – Т. I
7. Григорьев Н. И. Алкоголизм и преступность. – Спб., 1900.
8. Ключевський В. О. Твори: В 8 т. – М., 1957. – Т. 8.
9. Труды первого Всероссийского съезда по борьбе с пьянством. 28 декабря 1909 г. – 6 января 1910 г. – Спб., 1910.